

Laatste van 2 vieringen over 'Wie ben ik?'

voorbereid door Iren Groenedijk, Leo van Driel, Theo van der Gref

Inleiding

Wie ben ik? In de voorgaande viering over dit thema op 9 september is over het "ik" gezegd dat iemand door terugkijken op zijn levensloop en het eigen handelen een beeld kan vormen van als antwoord op de vraag: wie ben ik? Dat is een beeld van het verleden. Een beeld van de ontwikkeling die je hebt meegemaakt. Maar naar de toekomst kijkend, ligt niet vast wie ik ben. Er blijft altijd ruimte voor nieuwe ervaringen, nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden. De toekomst is open. We lazen over Mozes bij de brandende doornstruik. Bijna 80 jaar oud zet hij daar nieuwe stappen in zijn leven. Van schaapsherder in de woestijn wordt hij de leider die het volk ondanks alle weerstand van Farao uit Egypte zal leiden, een weg van bevrijding.

Nu in deze viering weer de vraag Wie ben ik? ,maar dan anders.

In deze viering willen we aandacht besteden aan het vooral in de laatste eeuw in onze cultuur zich sterk ontplooiende individualisme. Mensen kozen de weg van de vrijheid door te kiezen voor zichzelf, voor de eigen ontwikkeling. Ze lieten zich niet meer bepalen door hun geloof, maar verlieten klooster en kerk. Vrouwen lieten zich niet bepalen door hun sekse, maar verlieten het aanrecht en de wastobbe en gingen elders werken. Mensen lieten zich niet bepalen door het milieu waarin ze opgroeiden. Ze namen het bedrijf van hun ouders niet als plicht over, maar kozen zelf een studie en beroep.

Die weg van de vrijheid leidt niet aldoor tot bewonderenswaardige uitkomsten. Door het individualisme, de nadruk op de eigen ontwikkeling en vrijheid strandden veel huwelijken. Man en vrouw gingen ieder hun eigen weg. In de politiek zijn de vroeger grote partijen geminimaliseerd en is het politieke landschap versplinterd. De scholen en universiteiten bieden steeds meer studierichtingen, maar de afgestudeerden vinden steeds moeilijker werk in die studierichting. Zijn we niet doorgeslagen in het individualisme? Wie ben ik, als ik mij vrij heb gemaakt; een losse kiezel, die zo wegrolt, of iemand op wie je kan bouwen?

Lezingen: [Matt. 18: 1-6](#) en [Marc 10: 13-16](#)

Overweging 1

De huidige tijdgeest stelt de mens voor als een onafhankelijk, autonoom individu dat zelf verantwoordelijk is voor het uitstippelen van de route naar een geslaagd leven. Dat vindt zijn weerslag in de politiek, die momenteel een neo-liberale koers in is geslagen.

De sfeer ademt ook de eerste zin uit het stuk uit Mattheus die we zonet hebben voorgelezen. *Op dat moment kwamen de leerlingen naar Jezus toe met de vraag: Wie is nu de grootste in het rijk der hemelen?*

Het koninkrijk der hemelen, daar hebben we in eerdere vieringen ook al eens bij stilgestaan, is niet een toestand die eens in de toekomst zich zal ontplooiën. Wellicht hadden de discipelen, dat wel in gedachten, toen ze die vraag stelden. Misschien moeten we bij het begrip koninkrijk der hemelen meer denken aan de hemel op aarde, waar gerechtigheid norm is, we elkaar zien, in elkaar kunnen geloven, we elkaar steunen. Jezus vraagt ons daar hier en nu vorm aan te geven, hoe moeilijk dat ook soms is.

De vraag van de discipelen steekt hier absurd bij af. Wie is de grootste? Bij die vraag begint de strijd om de macht. Mensen gaan zich iets verbeelden en beginnen zich boven anderen te verheffen.

Als antwoord op die vraag roept Jezus een kind bij zich en plaatst het in hun midden. Als jullie niet veranderen en worden als deze kinderen, dat zul je nooit het koninkrijk der hemelen ervaren. Wat

zou Jezus hiermee bedoelen? Gaat het om de puurheid van kinderen, kinderen die nog niet met vooroordelen zijn besmet? Het vertrouwen dat kinderen altijd uitstralen? De kwetsbaarheid van kinderen?

In Marcus wordt de controverse tussen Jezus en de discipelen nog heftiger beschreven. Ook hier werden kinderen bij Jezus gebracht, opdat hij ze zou zegenen. De discipelen bestrafden toen Jezus zelfs. Kennelijk was dat niet done om kinderen zo centraal te stellen. De positie van kinderen was in die tijd kennelijk totaal anders dan nu. Wie zichzelf gering acht als deze kinderen, die is de grootste in het Koninkrijk der Hemelen houdt Jezus de discipelen voor. Kinderen stelden in die tijd kennelijk niet zo veel voor. Net als de vrouw aan de bron, de arme weduwe die haar laatste geld aan de tempel offerde, de blinden en de melaatsen.

Jezus geeft de kinderen weer een gezicht en daarmee alle mensen die leven in onderdrukking en nood. Door deze mensen een gezicht geven komt er meer zicht op het Koninkrijk van God. ik moest ook denken aan het boek van Chris de Stoop "wanneer het water breekt". Het boek gaat over Vietnamese bootvluchtelingen. Hij beschrijft, wat er in hun is omgegaan tijdens hun vlucht en hoe hun levens zich verder hebben ontwikkeld. Door dit boek hebben deze mensen een gezicht gekregen.

In psalm 139 wordt de behoefte van mensen om gezien te worden op prachtige wijze onder woorden gebracht. : "Here Gij doorgrondt en kent mij Gij kent mijn zitten en mijn opstaan....." Hier wordt de fundamentele behoefte van ieder mens uitgesproken om er te zijn in de ogen van de Heer, dus in de ogen van de anderen. Het koninkrijk van God zit in ieder mens was de opvatting van Tolstoj zo hoorden wij in de vorige viering. Wanneer we met die ogen deze psalm lezen voel je direct aan wat dit betekent. De vraag Wie ben ik is niet een vraag naar hoe belangrijk ik ben, maar gezien worden en in verbinding met anderen elkaar werkelijk zien.

Het lied "delf mijn gezicht op" van Huub Oosterhuis vertolkt dit op prachtige wijze. Uit een beschouwing door Gerard Swuste citeer ik de volgende treffende analyse:

Dat het met dit lied en met de 'ik' van het lied de goede kant op gaat, is al vanaf het begin duidelijk. Eigenlijk al vanaf het allereerste woord. Er is sprake van 'opdelven'. Dat is iets heel anders dan 'opgraven' of 'opspitten', of wat dan ook. Opdelven doe je met delfstoffen. Het gaat dus om iets kostbaars. Denk maar gerust aan goud of zilver. Zo kostbaar, zo bijzonder is dat gezicht, is elk gezicht. Maar het kostbare komt alleen aan het daglicht, als iemand anders het gaat opdelven. En zolang dat niet gebeurt is er beklemming, voel je je ongezien, ben je niet lekker thuis in jezelf. Daarom is de opening, tevens het refrein, niet zomaar een vraag, maar een vraag van levensbelang: de 'ik' wil tevoorschijn geroepen worden. Als 'mijn gezicht' niet opgedolven wordt, gaat er iets kostbaars verloren. Maar als het wel opgedolven wordt, dan krijg je iets prachtigs te zien. Door het opdelven wordt het gezicht van de 'ik' mooi.

Overweging 2

In de eerste helft van de vorige eeuw leefden heel veel mensen nog in één van de zuilen, het geheel van allerlei maatschappelijke organisaties met een sterke onderlinge verwevenheid.

De verzuiling is doorbroken en nu zoeken mensen individueel hun weg.

Het individualisme heeft bevrijdende aspecten, waar mensen losgemaakt worden van groepsdwang, drukkende sociale verplichtingen, beperkingen die mensen beknellen, onmondig maken en houden. Maar individualisme heeft ook aspecten in zich dat ieder op zichzelf wordt teruggeworpen. Je moet het allemaal op eigen kracht doen. Als iets niet lukt, heb het aan jezelf te wijten.

Individualisme maakt eenzaam en kan zware lasten op je schouders leggen.

Het individualisme hangt ook samen met de stress die veel mensen ervaren. Het komt op jouw individuele topprestatie aan. Je wordt erop afgerekend. Eén foutje en alles was voor niets.

In de huidige tijd lijken de lasten van het individualisme steeds duidelijker zichtbaar te worden.

Welke weg moeten we inslaan om deze lasten te verminderen? We willen ons niet neerleggen bij deze belasting als een onvermijdelijk gevolg van het leven. We zullen op onderzoek moeten gaan en antwoorden moeten vinden.

Ik denk dat het zoeken naar een antwoord begint vanuit onze individualiteit. We kunnen niet terugvallen op een collectief, dat voor ons de richting bepaalt. We kunnen niet terug onder de hoede van de kerk, nationalisme, socialisme, liberalisme of welke andere stroming dan ook. Daarvoor heeft het individualisme al deze oude stromingen te veel beïnvloed.

Wij zullen als individu onze aandacht moeten verleggen en oog moeten gaan krijgen voor de ander, die onze naaste is. Want wij zijn door allerlei banden verbonden. Ik ben met al mijn individualisme afhankelijk van de inspanningen die talloze mensen om mij heen voor mij willen leveren. Zoals de dokter en de tandarts en de pakjesbezorger en de mensen in de winkels en de anonieme medewerkers bij internetbedrijven, enzovoort. Ik kan mij als veeleisende klant opstellen en als het mij niet bevalt een andere leverancier of dokter zoeken. Maar ik kan niet zonder zulke diensten. Ik moet mij toevertrouwen aan al deze relaties, die bereid zijn mij hun diensten aan te bieden en zich daar voor in te spannen. Wij moeten leven in relaties en er ook voor kiezen om deze relaties te verzorgen, waardering te geven, een band op te bouwen. Dat vraagt om een basishouding van vertrouwen en samenwerken, bereid zijn dienstbaar te zijn en betrouwbaar. Wij moeten die relaties in stand houden, zoals we ons ook moeten inspannen om de relaties met je vrouw of man en je vrienden te onderhouden. We moeten ons niet overal gedragen als kritische eisende consument. We hoeven ons natuurlijk niet op te laten lichten en alles voor zoete koek te slikken. En als bedrijven beloftes doen, mag je hen daar op aanspreken. Maar er kan toch iets mis gaan, en dan, hoe ga je daar dan mee om?

Jezus pleit voor een basishouding waarin je bereid bent de dienaar te zijn, te helpen tot een oplossing te komen, te zien wat een ander nodig heeft. Een houding waarin je niet met macht de ander dwingt. Daarmee blijf je in relatie, schep je mogelijkheden voor de toekomst.